

TEDENSKA SLIKE

PRILOGA DOMOVINI

Leto VI.

V Ljubljani, dne 6. marca 1930.

10. številka

T. G. Masaryk – 80-letnik

Brez dvoma ena najpopularnejših in najuglednejših oseb evropskih je predsednik češkoslovaške republike, T. G. Masaryk. Njegova velika znanstvena naobrazba, njegov visoko razviti čut pravičnosti in socialnega razumevanja, njegova neoporečna moralnost in izredna politična modrost so vzbudile ne samo v Čehoslovaki in drugih Slovanih nego sploh v vsej Evropi in tudi daleč preko Océana največje spoštovanje in občudovanje do velikega moža. Ni čuda torej, da se povsod, posebno pa v slovanskih narodih, in ne v zadnji vrsti pri Jugoslovenih, vrše tako velike priprave za proslavo njegove osemdesetletnice, za proslavo, ki se vrši baš v teh dneh.

T. G. Masaryk se je rodil 7. marca 1850. leta in izhaja iz siromašne, južnomoravske rodbine, v kateri se je spojila slovaška in češka kri. Njegovi očiji rojaki vidijo baš v tem očiti simbol: Masaryk je bil poklican, da spoji obe veji češkoslovaškega naroda, oddvojeni po političnih mejah stare Avstrije in bivše Ogrske. Rad bi se bil izšolal za učitelja, a radj velike siromašnosti mu starši niso mogli nuditi potrebnih sredstev, zato so ga dali učiti kovaškega rokodelstva. Vsak prosti čas je porabljal mladi kovaški vajenec, da se je izobraževal in učil, dokler se mu ni posrečilo, da je absolviral gimnazijo in kasneje univerzo na Dunaju, kjer je tudi začel svojo karjero kot univerzitetni profesor. A ko je početkom osemdesetih let prošlega stoletja stara praška univerza prvo srednjeevropsko vseučilišče, tekem časa ponemčeno, bila razdeljena na češko in nemško, je bil Masaryk pozvan v Prago in takoj se je dvignil na čelo tedanjega preporodnega in znanstveno-kritičnega pokreta.

Takoj iz vsega početka je Masaryk nastopil kot neusmiljeni borec za znanstveno resnico in za etično odgovornost v javnem življenju. V tem času se je Masaryk posvetil podrobnemu študiju evropskih narodov, posebno slovanskih. Že v devetdesetih letih si je osvojil tople simpatije Jugoslovenov, ko je javno nastopil v obrambo Bosne in Hercegovine, in tudi Poljske, ko je obsodil protipoljski režim v Rusiji. Rezultat njegovega podrobnega študija zgodovine lastnega naroda so bila mnogobrojna dela (»Češko vprašanje«, »Havlíček« itd.). Plod prvega dolgoletnega dela je bilo njegovo znamenito delo »Rusija in Evropa«, drugi važni pojav njegovega globokega in neumornega dela je bila nova važna akcija v korist Jugoslovenov, za časa zagrebškega in Friedjungovega procesa, ko je kot vodja takozvane realistične politične skupine v dunajski zbornici razkril nemoralnost Aehrenthalove balkanske protisrbske politike.

Svetovna vojna, kruta posledica avstro-ogrške zunanje politike, je prognala Masaryka iz domovine. Odločil se je za emigracijo s programom, boriti se proti monarhiji ob strani zapadne demokracije. Tekom štirih let svetovne vojne je napravil pot okolo sveta kot izseljenec in vodja češkoslovaške revolucije, naglašivši dosledno neizogibno potrebo, da se zruši habsburška monarhija. V tej misiji se je vedno tudi toplo zavzemal za usodo Jugoslovenov in bil v emigraciji v stalnem stiku z Jugoslovenskim odborom. Iz Švice ga je vodil pot v Pariz, odtod v London, v poletju 1917 v revolucionarno Rusko, a naposled preko Sibirije in

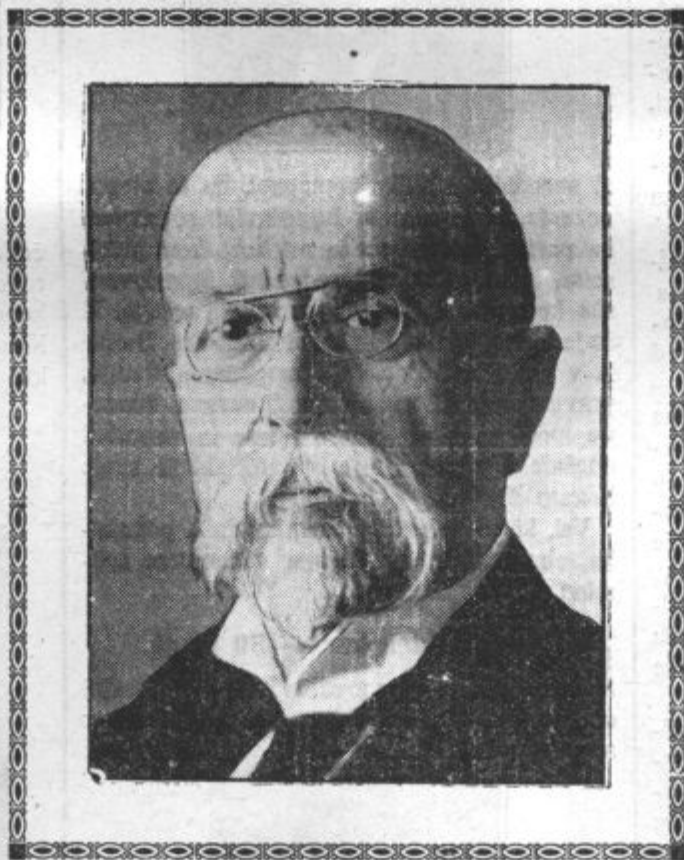
Japonske v Združene severoameriške države. Pod njegovim vodstvom in s sodelovanjem sedanjega češkoslovaškega ministra za zunanje posle, dr. Beneša in Stefanika se je ustvarila iz bivših avstro-ogrskih ujetnikov češke narodnosti češkoslovaška armada, ki se je borila v Italiji, na Francoskem in v Rusiji proti osrednjim državam. Masarykovo delo je bilo kronano s sijajnim uspehom: Češkoslovaški narod in njegova revolucionarna vojska sta bila še za časa vojne priznana od Zaveznikov za zavezni narod, tako da je Masaryk mogel proglasiti 18. oktobra 1918. leta češkoslovaško neodvisnost in sestaviti začasno vlado. Za svoje zasluge za doseženo češkoslovaško samostojnost in po srečno izvedenem prevratu v Pragi dne 28. oktobra istega leta je bil Masaryk imenovan za predsednika češkoslovaške republike in je ostal v tej častni, a odgovornosti polni funkciji ves čas do danes.

Na književnem in znanstvenem polju ni Masaryk nehal delati niti za svetovne vojne niti po vojni. V tej dobi je ustvaril svojo znamenito knjigo »Novo Evropa«, v kateri je še za

svetovne vojne formuliral in naglašal potrebo povojne reorganizacije Evrope, in nadalje knjigo »Svetska revolucija«, v kateri je obširno načrtoval svoje delovanje za časa svetovne vojne.

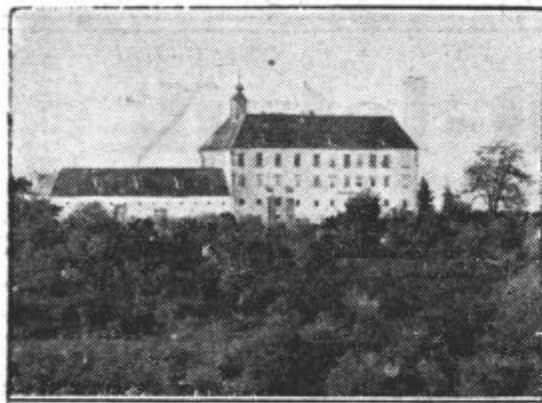
Generacija jugoslovenskih visokošolcev, ki je pred vojno živela in študirala v Pragi, je imela v univerzitetnem profesorju Masaryku očetovskega svetovca in vdanega prijatelja, ki je zdatno in blagodejno vplival na mišljenje in razvoj nazorov naše tedanje jugoslovenske akademske mladeži.

Odličnemu možu, velikemu duhu, prevdranemu politiku, uglednemu znanstveniku in vzornemu človeku visokih moralnih kvalitet izreka ob njegovi osemdesetletnici vsa evropska, posebno slovanska javnost najtoplejša voščila, s posebno navdušenostjo in iskrenostjo pa se priključuje tem voščilom velikemu svojemu prijatelju jugoslovenska, posebno slovenska javnost.



Gornjeradgonski grad

V sredini trga Gornja Radgona na lepo vzvišenem gričku, od koder se nudi krasen razgled čez celo okolico in tudi v daljino Prekmurje, leži gornjeradgonski grad. Grad sam je okrog 90 m dolg in 40 m širok ter se grupirajo vsa poslopja okrog dveh dvorišč. Okrog zunanjega dvorišča so hlevi, remize in poslopja za služinčad, pravi stanovanjski prostori pa se razprostirajo okrog drugega notranjega dvorišča.



Stanovanjski trakt gradu je deloma podkleten, razen tega pa se uporablja en del parternih prostorov za shrambe ali pa kleti. V parterju se nahajajo razen tega še prostori za služinčad, centralna kurjava, kuhinja in pralnica. Prostori prvega in drugega nadstropja okrog notranjega dvorišča so izključno stanovanjski, samo v enem kotu se nahaja domača kapelica. Stanovanjski prostori, mer katerimi se nahaja več dvoran, so v brezhibnem stanju. Po celem gradu je inštalirana elektrika in napeljan tudi vodovod za mrzlo in toplo vodo.

Razen navedenih prostorov obsega grajsčina tudi cvetličnjak, ki stoji v parku in pa obširna gospodarska poslopja, ki leže nedaleč vstran posebej ob dovozni cesti na grad ter istotako v dobrem stanju.

K posestvu je spadal svoj čas kompleks nepremičnin v izmeri 781 oralov 800 kvadratnih sežnjev. Del teh nepremičnin pa so dosedanjí nešteti predlastniki razprodali tako, da spada dandanes k posestvu samo še okrog 110 oralov vrtov, vinogradov, njiv, travnikov, pašnikov in gozdov. Vse te kulturne vrste se nahajajo v izbornem stanju ter je njih boniteta izvrstna, posebno kar se tiče grajskih vin.

Med predlastniki od leta 1129. do 1913. štamo med drugimi imena rodbin: Ruckerspurck, Lindek, Stubenberg, Friderik, Eberbach, Graben, Trautmansdorff, Herberstein, Schrottenbach, Stadi, Wurmbrand in od leta 1913. sedanji lastnik grof Chorinsky, ki se je stalno odselil 24. decembra 1926. Da se pokrijejo ogromni dolgovi, katere je zapustil zadnji lastnik, so se vršile v letu 1929. velike sodne in prostovoljne dražbe raznih nepremičnin. Ker tudi ta izkupiček ni zadostoval za kritje dolgov vseh upnikov, bodo brez dvoma v kratkem času prodana tudi vsa posestva, katera upravlja sedaj eksekutivna prisilna uprava na predlog hipotekarnih upnikov.

Z ozirom na obsežna gospodarska poslopja bi se dalo grajsčinsko posestvo urediti tudi kot plodonosna ekonomija, zlasti, ker se dobe vsako leto iz vinogradnih dohodkov lep in znaten čist dobiček, ali pa kot kak zdravstveni zavod.

† Dr. Ivo Šubelj

Minuli teden je ugasnilo življenje enega izmed redkih slovenskih zlahtnih mož in omikancev, ki ga je bila Usoda po zaslugi slučaja ter izredne nadarjenosti postavila na redko visoko mesto v ministrstvo na bivšem cesarskem Dunaju, mesto, ki bi ga ne bili Nemci sicer mogoče nikoli zaupali Slovencu. Dr. Šubelj, ki je vršil posle šefa šifrnega oddelka v dunajskem zunanjem ministrstvu, pa je bil več, neskončno več nego visok uradnik cesarske vlade: bil je zaveden Slovenec in je storil za svoje rojake, zlasti za študente na Dunaju toliko, kolikor morda nihče drugi naše krvi. Mnogo jih je, ki jih je njegova blaga beseda in gmotna podpora iztrgala bedi in rešila propasti; vsem našim ljudem pa je bil duhovit družabnik, dobrosrčna duša, ki je rajši pomagal z dejanjem kakor z besedo. Še pred koncem vojne se mu je zdravje zrahljalo. Vrnil se je domov, v dragi rodni Kamnik, kjer si je v skrbni ne-

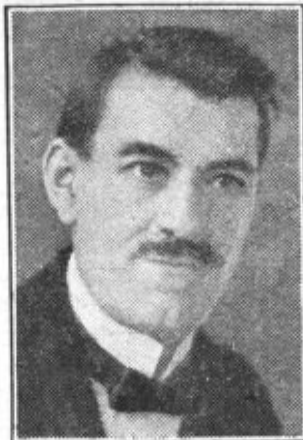


gi sorodnikov toliko opomogel, da je utegnil pozneje, ko je nastala Jugoslavija, sodelovati na pariški konferenci in pri koroškem plebiscitu, kjer je bil podpredsednik jugoslovenske komisije. Žal je bila to zadnja usluga, ki jo je mogel izkazati ljubljeni domovini. Stopil je v pokoj in se posvetil zasebnemu študiju, zraven pa je bil vnet prijatelj narave. Njegove moči so kljub temu pešale in naposled opešale. Usojeno mu je bilo, da sklene svoje bogato življenje v bolnici.

Vsi, ki so poznali plemenito dušo pokojnika, ohranijo dr. Ivo Šublja v častnem spominu.

Albin Lihtenekar — 50 letnik

Minoli teden je praznoval v Kuli v Vojvodini ondotni poštni upravitelj g. Albin Lihtenekar svojo petdesetletnico. G. Lihtenekar, rojak



iz Ljubnega v Savinjski dolini, se je od mladih dijaških let vneto uveljavljal v narodnem pokretu, v službi pa si je pridobil kvalifikacijo odličnega uradnika. Služboval je začetkom v nemških krajih, pozneje v Savinjski

dolini, od prevrata sem 9 let v Brežicah, odkjer ga je pregnala partizanska krvica daleč doli v Vojvodino. Lihtenekar je vnet sokolski delavec ter je bil pred vojno v Bratislavah najvzornejši blaginik tamošnjega Sokola. Bil je tudi od nekdaj jugoslovenski nacionalist, radi česar je bil med vojno tudi preganjan. Slavljencu naše iskrene čestitke!

Miss N. Cook

je Američanka in prireja koncerte po Združenih državah in Kanadi. Na vsakem koncertu poje tudi slovenske, hrvatske in srbske pesmi v narodni noši. Koncem aprila ali za-



četkom maja bo miss Cookova prišla v Evropo, obiskala bo tudi naše kraje in priredila koncerte v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu. Koncertira 5 let in ima vsako leto okrog 100 koncertov, a lani jih je absolvirala celo 206.

Poslednje slovo od poslanika dr. Kösterja



Nemški državni kancelar Müller spremlja soprogo pokojnega poslanika na pogrebem sprevodu v Berlinu. Na levi pokojnikov najstarejši sin.



Slika desno
Državni predsednik
v škripcih

Mala srednjeameriška republika San Doming je te dni prizorišče ene izmed običajnih malih srednjeameriških »revolucij«, pred katero se je moral predsednik, general Vasques, s svojo vlado zateči pod okrilje francoskega konzulata. Računajo, da se bo vstaška igra končala z zadovoljivim sporazumom za obe strani.



Slika levo
Da ne bo kaznencem
predolgočasno

Ameriški finančnik Edward Stotesbury je iz lastnih sredstev sestavil orkester, ki mu je edini namen prirediti koncertne večere po ameriških kaznilnicah. Stotesbury sam mu je kapelnik. Slika kaže orkester med igranjem v kaznilnici v Homesburg Countyju pri Filadelfiji.



Slika levo
Najstarejša
belgijska čipkarica

Je vdova ga Juliette de Bree v Brugah, ki šteje sedaj 93 let, a je še vedno čila in zdrava pri svojem poslu. Ta posel opravlja že od svojega 7. leta. Gospa de Breejeva je vzgojila 9 otrok.

Vojvodinja za eno leto

Po starem običaju si izvolijo v Parizu naseljeni občani mesta Neversa vsako leto svojo vojvodinjo. Čast je letos doletela gđ. Marijo Melardovo, ki jo vidimo na sliki z lepim vojvodskim diademom.



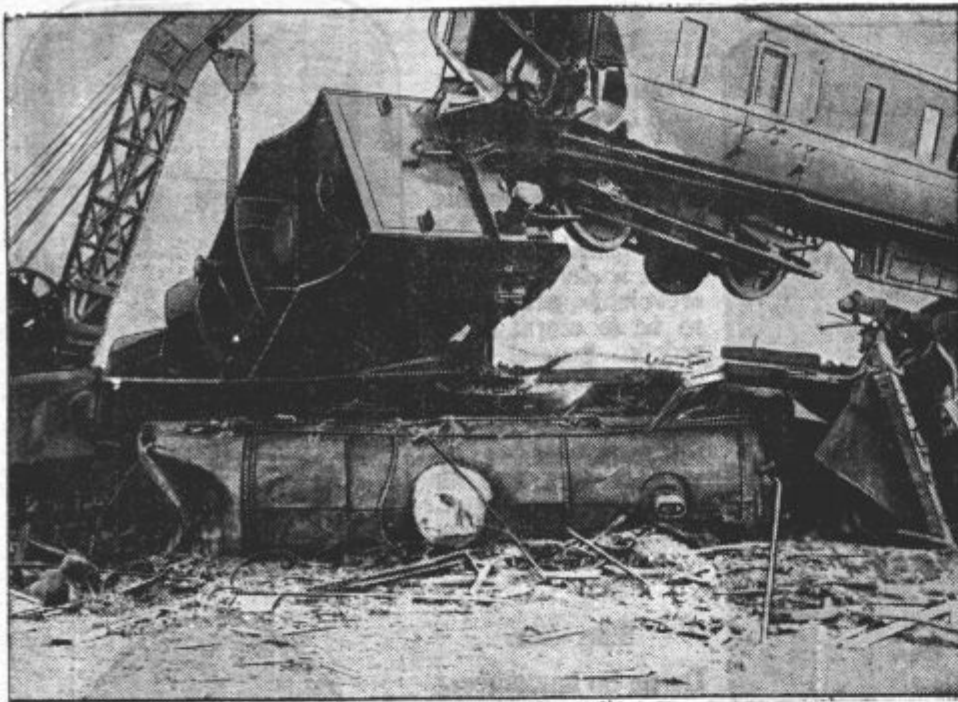
Krasen skok na smučeh

Švicarju Badruttu se je posrečil nov rekord: skočil je v daljavo 66, 71 in 75 m ne da bi padel.



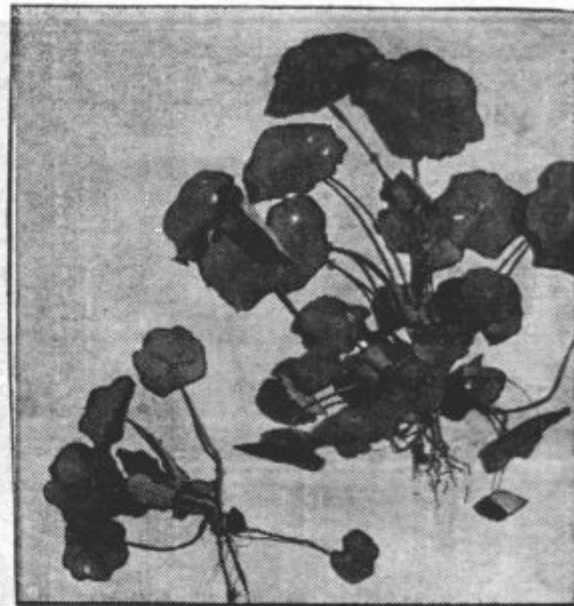
Drzno delo človeških rok

Najvišji most na svetu, ki so ga dovršili te dni in ki v mogočni višini 350 m premostuje ameriško reko Arkansas.



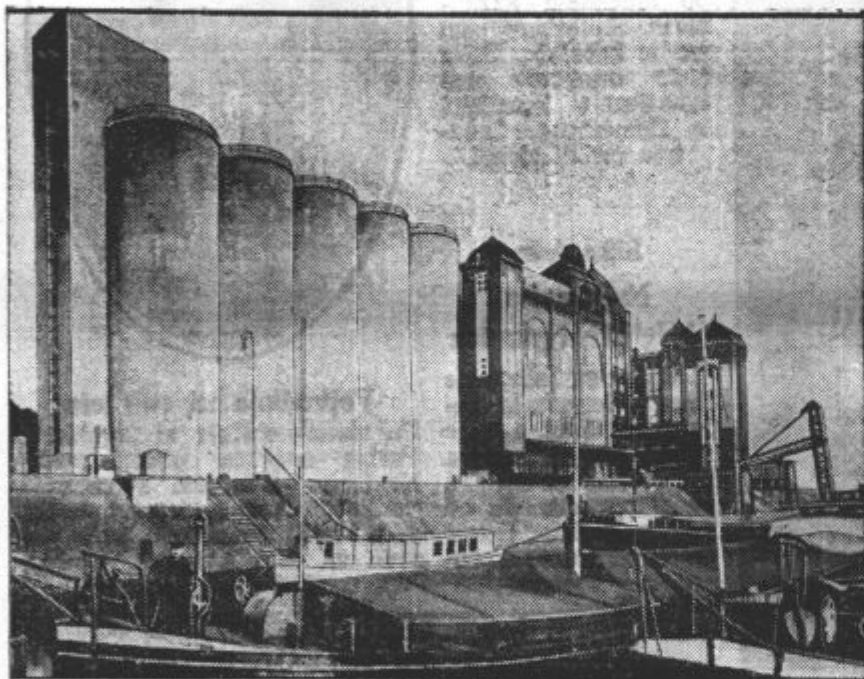
Silovita železniška nesreča na Škotskem

Ekspresni vlak na progi Euston-Aberdeen je skočil s tira v največjem diru. Oba stroja sta padla preko nasipa in potegnili s seboj prve vozove, ki so se prav bizarno nakopili drug na drugega. Nesreča je zahtevala 4 smrtnih žrtve, mnogo pa je bilo lažjih in težjih poškodb.



Dvojni pridelek po obžarevanju

Berlinski fizik Fritz Hildebrand je odkril postopek, kako se z obžarevanjem kafečnega semena z infrardečimi žarki doseže nenavadno bujna rast sočivja, zelenjave in raznih sadežev. Slika nam kaže navadno travniško krešo (cardamine pratensis). Pri manjši semena niso bila obžarevana, druga pa se je z obžarovanjem razvila do dvojnega obsega.



Slika levo

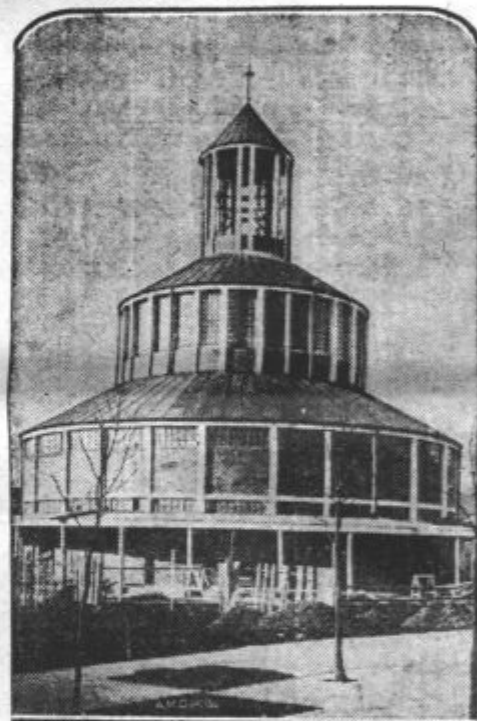
Orjaška žitna skladišča v Düsseldorfu

Novi silo v pristanišču, ki ima prostora za 100.000 dvojnih stotov žita. Poslopje je zgrajeno iz železobetona in meri po 40 metrov v višino in dolžino.

Slika desno

Cirkus?

Ne, cerkev! V »novem slogu«. Zgradili so jo po načrtih belgijskega arhitekta, prof. Bartninga v Essenu.



Devet vojakov ubitih, šest težko ranjenih

V Liosijl pri Atenah je oddelek vojakov razkladal pošiljko italijanskih ročnih granat. Pri tem je padel poln zaboj na tla, granate so se razpočile in raztrgale 9 vojakov, 6 pa težko ranile. Nastal je požar, ki je obšel bližnje municijsko skladišče in 700.000 granat je zletelo v zrak. Čudež je bil, da se ni vnelo še celih 28 bližnjih municijskih skladišč. Materijalno škodo cenijo na 30 milijonov drahem.



Prizor iz Chicaga

Ameriško vele mesto Chicago je neprestano torišče raznim razbojniškim napadom. Varnostna oblast je brez moči proti zločinskemu početju. Slika nam predstavlja razrušenje v neki pralnici, kamor so banditi položili bombo, da so med splošno zmedo nemoteno lahko ropali. Sama eksplozija je napravila škodo za kakih 50.000 dolarjev.